

Slovenski dom

Stev. 12

V Ljubljani, torek 16. januarja 1940

Leto V

Drugi in tretji dan knežjega obiska v hrvaški prestolnici

Manifestacije ob snočni slavnostni predstavi v Hrvaškem gledališču

Zagreb, 16. jan. o. Na slavnostni večerji, ki je bila v nedeljo v zagrebskem banskem dvoru, je imel ban dr. Šubašić nagovor, v katerem je dejal, da je sprejem knežje dvojice v Zagrebu pokazal, kako zna hrvaški narod biti hvaležen tistim, ki so priznali njegove pravice in spoštovali njegovo človeško čast. Kdor zadovolji upravičene narodne zahteve, oborožuje narod z vsemi pripomočki za napredek in za obrambo.

Včeraj dopoldne je knez namestnik Pavle s kneginjo Olgo obiskal zagrebsko pravoslavno cerkev v Preobraženski ulici. Tam so ga sprejeli pravoslavni ministri s predsednikom vlade in hrvaškim banom ter zagrebskim generalnim zborom.

Po slovesnosti v pravoslavni cerkvi, je knez namestnik sprejel v kraljevem dvoru hrvaškega bana s načelniki posameznih banovinskih oddelkov.

Za tem je bil sprejet pri njem podpredsed-

nik vlade, hrvaški voditelj dr. Maček s senatorji ing. Košutićem, dr. Krnjevićem, Vilderjem in Kosanovičem.

Ob pol dvanajstih je knez namestnik sprejel hrvaškega metropolitana dr. Alojzija Stepinca, na to pa zagrebskega župana Starčevića.

Banu dr. Šubašiću je knez namestnik dal iz lastnih sredstev 300.000 dinarjev za siromake na Hrvaškem.

Ob 4. popoldne sta ban dr. Šubašić in njegova žena priredila v banskem dvorcu čajanko knezu namestniku in kneginji Olgi. Med čajanko je bil velik sprejem, katerega se je udeležilo 600 oseb iz slojev zagrebskega meščanstva. Sprejem je bil ena najslajnejših prireditev, kar jih pamti Zagreb po vojni. Knežja dvojica je s vojo ljubezljivostjo zagrebsko družbo naravnost očarala.

Ob pol devetih je bila v Hrvaškem gledališču slovesna predstava, katere sta se ude-

ležila tudi kraljevska gosta, razen tega pa vse vidnejše uradne, politične, gospodarske in kulturne osebnosti. Pri predstavi so izvajali spominski prizor »Slava jim«, v katerem nastopajo vsi pokojni, kulturni hrvaški delavci iz devetnajstega in dvajsetega stoletja. Za tem prizorom so dajali nekaj slik iz Zajčeve opere »Zrinjski«. Glavni vlogi sta sijajno pela Slovenca, basist Križaj in tenorist Gostič.

Pri prihodu knežje dvojice v gledališče in pri odhodu je prišlo do viharne manifestacije v gledališču in pred njim, kjer je bila zbrana ogromna množica zagrebskega ljudstva.

Danes dopoldne je knežja dvojica obiskala več zagrebskih kulturnih ustanov, zvečer pa se bo udeležila dobrodelnega plesa v hotelu »Esplanade«.

Knez namestnik Pavle je v nedeljo zvečer v Zagrebu podpisal zakon za volitve v hrvaški sabor.

Belgijske in holandske vojne priprave zaradi zbiranja nemške vojske ob mejah

Nemci pravijo, da zbirajo vojsko samo zaradi morebitnega presenečenja iz Belgije, Holandije...

London, 16. januarja. o. Samo ob holandski meji ima Nemčija zbranih 18 divizij, 41 divizij pa ob belgijski meji. V Belgiji in v Holandiji so potekle obrambne priprave v najlepšem redu. Belgijci in Holandci so pripravljani za napad. Ljudstvo je popolnoma mirno. Vse vojaške stavbe, mostovi, državne zgradbe so močno zastražene in vsa skladišča municije ob meji že napolnjena.

Bruselj, 16. jan. o. Belgijski kralj je snoči sprejel predsednika vlade Pierlota, zunanjega ministra Spaaka ter obrambnega ministra generala Denisa. Posveti so veljali novim vojaškim in mobilizacijskim ukrepom, ki jih bo Belgija izdala, če bi se nevarnost na mejah zanj ali za Holandijo poostрила.

Rim, 16. jan. o. Iz Rima je odpotoval bivši holandski ministrski predsednik Colijn, ki je prejšnji teden obiskal zunanjega ministra Ciana in druge italijanske voditelje. Sporočil jim je, da sta Holandija in Belgija glede svoje obrambe složni ter da bo ena drugi takoj, ki jo v svojo silo prišla na pomoč, če bi Nemčija katero napadla.

Pariz, 16. jan. o. Predsednik francoske vlade Daladier je včeraj sprejel belgijskega poslanika. Zdi se, da je poslanik Daladierju sporočil, da bo Belgija prosila Francijo in Anglijo za vojaško pomoč takoj, ko bi se pokazalo, da misli Nemčija napasti Belgijo ali Holandijo.

Pariz, 16. jan. m. Snočnje francosko časopisje se obširno bavi z vojaškimi ukrepi, ki sta jih zadnje dni izdali Belgija in Holandija. Posebno obširno piše o tem list »Paris Soir« ter navaja pet razlogov, zaradi katerih se je polotil Belgije in Holandije precejšen strah pred nemškim napadom. Ti razlogi so naslednji:

1. Prihod novih petih nemških divizij v Aachen.
2. Zbiranje nemških čet na holandski meji.
3. Vedno številnejši poleti nemških letal nad holandskim in belgijskim ozemljem.
4. Odkritje obremenitvenih dokazov pri letalih, ki so morali zaslonno pristati na belgijskem ozemlju.
5. Napadi nemškega časopisja na Belgijo in Holandijo.

«Paris Soir» poroča, da je snoči prejel telefonično obvestilo od svojega posebnega dopisnika iz Amsterdamu, v katerem izjavlja, da v Haagu, tako se zdi, potrjujejo poročila, da so pri Malijensu v nekem nemškem letalu, katero so belgijske protiletalske baterije prisilile na pristanek, našli za Nemčijo zelo obremenilne listine. V tem letalu so našli posebno navodila in zemljevide, ter da je imel letalec nalogo, da izvede ogledniške poletе

Italijanski tisk poudarja:

Zgodovinski pomen zagrebskih dni za Jugoslavijo

Šim, 16. jan. m. Vse italijansko časopisje na vidnih mestih objavlja daljša poročila svojih dopisnikov iz Jugoslavije o obisku jugoslovanske knežje dvojice v Zagrebu. Temu sestanku pripisuje italijanski tisk zgodovinski pomen. To priliko pa italijanski listi spet porabljajo, da poudarjajo prijateljske stike med Jugoslavijo in Italijo.

Rimsko časopisje poudarja, da Rim z velikim zadovoljstvom ugotavlja, da je bratski sporazum med Srbi in Hrovati Stvar, ki lahko v veliki meri koristi prizadevanjem italijanske vlade, ki grede za tem, da v jugovzhodni Evropi vlada še dalje mir in sodelovanje z vsemi prizadetimi državami. Zatrjujejo tudi tokrat, da je močna Jugoslavija v interesu Italije. Zato italijanski krogi z največjim zadovoljstvom spremljajo prisrčne manifestacije, s katerimi je hrvaški narod sprejel v svojo sredo kneza namestnika Pavla in kneginjo Olge

nad Albertovim prekopom v Belgiji in nad utrdbami, kjer so zbrane belgijske čete.

S tem vprašanjem se bavi tudi ostalo francosko časopisje.

Berlin, 16. jan. n. Nemško časopisje zavrača vesti francoskega in angleškega tiska, ki zatrjuje, da Nemčija pripravlja napad na Belgijo in Ho-

Protesti med Sovjeti, Švedsko in Norveško zaradi vojne na Finskem

Sovjeti dolže Švede in Norvežane, da kršijo nevtralnost

Oslo, 16. jan. o. Norveška vlada je poslala svojemu poslaniku v Moskvi navodilo, naj energično protestira proti kršitvi norveške meje, ki so jo 12. in 13. t. m. preleteli na več krajih sovjetski bombniki. Eden od teh je na norveškem ozemlju celo pristal.

Stockholm, 16. jan. o. Švedska brzojavna agencija poroča: Švedski poslanik v Moskvi bo protestiral zaradi večerajšnjega bombardiranja otoka Kalaksa po rdečih letalih.

Moskva, 16. jan. o. Sovjetska vlada je izdala snoči uradno poročilo, da sta njena poslanika na Švedskem in Norveškem vložila pri tamošnjih vladah v imenu Rusije protest proti temu, da švedska in norveška javnost podpira Fince. Po sodbi sovjetske vlade ta prostovoljna zasebna podpora ni v skladu z nevtralnostjo (pač pa je v skladu z njo dejstvo, da rdeča letala izrabljajo nevtralnost estonskega ozemlja kot oporišče za napade na finsko civilno prebivalstvo).

„Sovjeti niso v vojni s Finsko:“

400 rdečih letal je včeraj bombardiralo finske nezavarovane kraje

London, 16. januarja. o. Sovjetska letala prirejajo z vsakim dnem večje napade na finska mesta. S temi napadi hočejo finsko prebivalstvo zbežati in povzročiti upore. Včeraj je nad 20 letal bombardiralo Abo, Viborg in druga mesta. Posebno hudo pa je bilo prizadeto Kivipuri, kjer je več hiš v ognju. Tudi Vasa je hudo prizadeta, kjer je bilo zmetanih nad 90 žigalnih bomb in je skoraj vse mesto v ognju. Nad Abom je letalo včeraj 124 letal in so zmetala nad 150 bomb. V Hango je od 70 hiš porušeni nad 400. Vsa ta letala pa prihajajo z estonskega ozemlja, kjer imajo Sovjeti svoja nova letalska oporišča.

Vsega je včeraj letelo nad finskim ozemljem okoli 400 sovjetskih letal, ki so zmetala kakih 2000 bomb na nevtrajna mesta in civilno prebivalstvo — v imenu rdeče svobode in bratstva.

Med drugimi listi poroča o obisku tudi »Giornale d'Italia« ter objavlja daljši članek, v katerem poudarja, da je vsa Hrvatska izrazil po knezu Pavlu in kneginji Olgi privrženost dinastiji in doseženemu sporazumu. Obisk v Zagrebu se je prvi dan končal čisto tako, kakor se je moral in kakor je bilo želeli. O govoru kneza namestnika Pavla »Giornale d'Italia« piše, da so njegove besede ganile vse navzoče in da so njegov govor z največjo pozornostjo poslušali ter ga pozdravili z navdušenimi manifestacijami.

Končno »Giornale d'Italia« govori tudi o bodočih volitvah v Jugoslavijo ter poudarja, da bodo na teh volitvah Jugoslavlani odobrili sporazum kljub nerazpoloženju ekstremistov z raznih strani.

Nekako v istem smislu piše tudi nemško in francosko časopisje.

landijo. Zavrača te trditve ter očita francoskemu in angleškemu časopisju, da pripravljata ugodna tla za to, da bi Francija in Anglija razširili svojo fronto na Belgijo in Holandijo. Nemški krogi so prepričani, da zahodni vesileži hočejo s tem, ko plašijo nevtralne države, ustvariti novo fronto proti Nemčiji. Nemški pristojni krogi zatrjujejo, da Nemčija ne pripravlja nobenega koraka proti Belgiji in Holandiji, da pa je pripravljena na vsak ukrep zahodnih držav odgovoriti s svojimi ukrepi. To jasno dokazuje tudi zbiranje nemških čet na mejah Belgije in Holandije. Vesti o zbiranju nemških čet v teh krajih v Berlinu ne zanikajo, zatrjujejo pa le, da so bili ti ukrepi izdani samo za to, da bi preprečili morebitno presenečenje, ki bi Nemčijo utegnilo zadeti s te strani.

sko ozemlje kot oporišče za napade na finsko civilno prebivalstvo).

Sovjetski protest obtožuje švedski in norveški tisk in pravi, da so samo na Švedskem v 47 urah nabrali nad 10.000 prostovoljcev za Finsko ter da švedska in norveška vlada dovoljujeta svobodno prevoz orožja in vojnega materiala za Finsko.

Stockholm, 16. jan. o. Švedska in norveška vlada sta po poslanikih v Moskvi sporočili Sovjetom, da nista uradno kršili nevtralnosti in da se pomoč za Finsko zbira brez sodelovanja oblasti.

Švedski in norveški tisk se sprašuje, kako da se Sovjeti razburjajo zaradi pomoči za Finsko, saj doslej ni moskovska vlada še nobeni državi sporočila, da je s Finsko v vojnem stanju, marveč je doslej vedno izjavljala, da ji ni nič znanega o kakem spopadu s Finci. Torej tudi ne more biti govora o kaki kršitvi nevtralnosti.

Prejšnji teden je zapadel nov sneg ob vsej Mannerheimovi črti. Temperatura je padla na deset stopinj pod ničlo. Zato so skoraj vse operacije na Karelijski morski ožini spet ustavili. Na Mannerheimovi črti se je včeraj samo od časa do časa slišalo bobnenje topništva. Maršal Mannerheim je včeraj končal svoje nadzorstveno potovanje. Ponekod poteka dot fronta ob jezerih, drugod pa skozi goste gozdove, kjer so drevje posekali vse do 1 m višine nad zemljo, tako da so ustvarili naravne zapore poleg posebnih poslopj iz železobetona, ki služijo kot zavetišča in skrišališča čet. Na tej fronti je položaj znatno drugačen kakor na severu in na nekem delu vzhodne fronte, kjer dejansko ni končne obrambne črte. Kaže, da bo Mannerheimova črta ostala nedotaknjena tudi spomladi. Edino poletje se bo bombardiranje sovjetskih letal pomnožilo. Ko bo lepše vreme, bo vse odvisno od tega, ali se bo Fincem posrečilo dobiti nova letala za boj in nove protiletalske topove.

Moskva, 16. januarja. o. Poročila Ljeningradskega vojnega okrožja se glasi: 15. januarja je bila v smeri Murmanek—Uhta in Repola izvidniška aktivnost, na gotovih točkah pa so streljali s puškami, etrojnimi in topovi. V smeri Petrozavodsk so se nadaljevali spopadi pehote. Na Karelijski ožini je bilo izvidniško delovanje ter slabši topniški ogenj. Sovjetsko letalstvo je bombardiralo gotove železniške in vojaške objekte.

Nova japonska vlada

Tokio, 16. jan. o. Nova japonska vlada je sestavljena takole: predsednik admiral Jonaj, zunanji minister Arita, notranji minister grof Kodama, finančni minister Šakurau-si, ki je bil poljedelski minister v prejšnji vladi Hiranume, vojni minister general Hata, mornariški minister admiral Jošida, pravosodni minister Kumura, prometni minister Macuno, kolonijalni minister general Kujiso, trgovinski minister Fijuvira.

Vesti 16. januarja

Ves svetovni tisk obsežno razpravlja o obisku kneza-namestnika Pavla v Zagrebu in se ujema v sodbi, da je ta obisk potrdil notranjo enotnost in s tem tudi zunanjo moč ter trdnost Jugoslavije.

Angleška vlada je poslala Argentini odgovor na protest, da so angleške vojne ladje v spopadu z nemško križarko prekršile določila v nevtralnem pomorskem pasu. Angleški odgovor pravi, da nevtralni pas tudi ne sme služiti nemškim podmornicam za napade na trgovske ladje, ter nemškim trgovskim ladjam za to, da od tam lahko oskrbujejo podmornice.

47 nemških podmornic je bilo po angleških poročilih uničenih od začetka sedanje vojne. 80 stopinj razlike v toplini je bilo zadnje dni med Varšavo, kjer so imeli 40 stop. C mraza, in med Buenos Airesom, kjer je bilo prav toliko vročine in je v treh dneh umrlo zaradi nje 21 ljudi.

Angleško letalstvo je v nedeljo izvedlo polete nad južno Nemčijo, Avstrijo, Češko in Moravsko. Ti poleti so prebivalstvo precej razburili.

Švedske delavske organizacije so izključile iz svojih vrst vse komuniste.

Nemška vojna industrija dela nepretrgoma po 24 dnevno. V čemer vidijo Angleži znamenje, da pripravljajo Nemčija za spomlad ofenzivo na več straneh. List »Daily Express« pristavlja da sedanje vojne ne bo dobil tisti, ki ima najboljše sablje, marveč tisti, ki ima najbolj rejeno mošnjo.

Nemška podmornica je blizu zahodne francoske obale torpedirala 8000 tonski holandski trg. in potniški parnik »Arendekerk« Parnik se je potopil v 5 minutah. 60 mož posadke je rešila italijanska ladja »Fedora«.

Danes je 500 let odkar je Nemeč Gutenberg, ki je živel v pregnanstvu v francoskem Strasburgu, iznašel tiskarstvo. Angleški listi prinašajo obširne članke o Gutenbergu in o pomenu njegovega izuma.

Iz Budimpešte je odšlo letalsko odposlanstvo v

Atene, da se posvetuje o bodočem zračnem prometu med Budimpešto, Sofijo in Atenami.

Eden največjih požarov, kar jih je kdaj bilo na otoku Javi, je nastal včeraj v mestu Surabaya. Zgorelo je mnogo bombaža, tobaka, sladkorja in drugih stvari, ki so se nahajale v skladiščih. Škoda znaša več milijonov holandskih goldinarjev.

Bivši angleški vojni minister Hore Belisha bo imel danes govor v spodnji zbornici, kjer bo govoril tudi o svojem odstopu.

Silen ogenj je nastal v japonskem mestu Sisuka, kjer je 40.000 ljudi ostalo brez strehe. Belgijska vlada bo najbrž zaslegla vse premo-govnike in jih dala pod vojaško upravo, da zagotovijo preskrbo s premo-gom.

Tajnik turškega zunanjega ministrstva Mememdzoglu se je vrnil v Ankaru ter je izjavil, da so njegovi razgovori z Bolgari potekli ugodno in da bodo nedvomno rodili uspeh.

Ameriška policija je prejela večje število Nemcev in Ircev, ki so pripravljali atentate na razne tovarne in vojaške stavbe.

Posveti med Sovjeti ter Bolgarijo in Madžarsko

London, 16. jan. o. Velika diplomatska delavnost vlada v vseh balkanskih zemljah. Italija pripravlja bolgarski vladi, naj za zdaj odloži svoje zahteve glede Dobrudže do konca vojne. Medtem pa se lahko dogovarja z Romunijo glede bolgarske manjšine v Dobrudži. Sovjeti ponujajo bolgarski vladi vojaško sodelovanje. Bolgari pa so v tem pogledu popolnoma rezervirani. V Londonu trdijo, da bo Bolgarija le poslala svojega zastopnika na balkansko konferenco. Tudi med Madžarsko in Sovjetsko Rusijo potekajo diplomatska posvetovanja. — Madžarska je sporočila sovjetskemu zunanjemu ministrstvu, da razgovor med grofom Cianom in madžarskim zunajim ministrom grofom Csakyjem ni bil naperjen proti nobeni državi, pač pa je veljal miru, katerega hoče Italija za vsako ceno vzdržati na Balkanu.

Boj za pobijanje draginje

Belgrad, 16. jan. m. Kakor smo že poročali svojčas, je ministristvo za socialno politiko pripravilo uredbo o nadzorstvu nad cenami. Ta uredba pa je nalezela na velik odpor v gospodarskih krogih. Zato vlada ni sprejela od ministrstva za socialno politiko pripravljene osnutka uredbe o nadzorstvu nad cenami. Kolikor je bilo moči izvedeti, pripravljajo nadzorstvo nad cenami in pobijanju draginje po stari uredbi o pobijanju draginje.

Dve novi pogodbi z Nemčijo

Berlin, 16. jan. m. V nemškem finančnem ministrstvu sta bili te dni podpisani dve novi pogodbi med Jugoslavijo in Nemčijo, in sicer pogodba o pravni zaščiti in pravni pomoči v davčnih zadevah, ter pogodba, po kateri bo prenehalo dvojno obdavčenje z neposrednimi davki. V imenu jugoslovanske vlade je pogodbi podpisal poslanik dr. Ivo Andrić, za Nemčijo pa ravnatelj v finančnem ministrstvu dr. Otto Höding.

Osnutke preračunov si lahko ogledate

Osnutki preračunov mestne občine ljubljanske za leto 1940-41 so sestavljeni in bodo po § 117. zakona o mestnih občinah 5 dni, t. j. od 16. do vključno 20. januarja 1940, med uradnimi urami razgrnjeni občanom na vpogled v sobi št. 2 (vratarjeva soba v pritličju) na mestnem poglavarstvu. Mestni trg 27. Vsak član mesta, kakor tudi vsaka oseba, ki plačuje v mestu neposredni davek, ima pravico postaviti k osnutku preračuna svoje pripombe. Te pripombe je treba predložiti mestnemu poglavarstvu v istem roku, t. j. v času od 16. do vključno 20. januarja 1940.

Koncert Antona Dermote

Ljubljana, 16. jan.

Anton Dermota, ki je postal eden najpopularnejših pevcev na dunajski operi, je sredi prirediteljskega večera v veliki filharmonični dvorani. Za to priliko se je nabralo še enkrat več občinstva kakor ga sicer srečujemo na koncertnih prireditvah. Dermota se je Ljubljancem priljubil in ljudje ga gredo poslušati z veseljem, kadarkoli gostuje v našem mestu.

Za središnji večer si je mladi pevec izbral naslednji spored: sedem kompozicij Gojmirja Kreka (»Pod cipreso, Zato veruj, Poslednja želja, Oranža, Pod nehom neskočnim, Večna luč, V brezupnosti«), dve Lajovičevi (»Cveti, cveti rožica, Mesec v izbi«), znano Forsterjevo arijo iz opere »Gorenjski zlatovec«, Gluckovo »O del mio dolce ardore«, Mozartovo krasno arijo iz opere »Don Juan«, Marxovo »Pesem o dežju« ter »Benečansko uspavanko«, R. Straussovo »Vizijo« in »Cecilijo« ter Meyerbeerovo arijo iz opere »Africanka«. Po končanem sporedu je še drage volje ustregel želji občinstva ter dodal vrsto pesmi, ki so mnenje o kvaliteti njegovega petja še stopnjevale.

Anton Dermota je od časa, ko smo ga zadnjič slišali v Ljubljani, napredoval skoraj neverjetno. Njegov glas je izdatno pridobil na moči, sijajno se je izpopolnil zlasti v nižinah, povrhu pa tudi tehnično dovršil tako, da v Ljubljani že dolgo nismo slišali pevača, za katerega bi lahko trdili, da bi v tem pogledu mogel biti Dermoti kos. Sijajna je ta šola.

Pevac nas je sredi na sugestiven način prepričal o svoji veliki interpretacijski sili. Po prvih Krekovih kompozicijah, kjer se ni bil popolnoma razvil stika z občinstvom, se je postopoma razvil ter je v »Pod nehom neskočnim«, »Večni luč« in »V brezupnosti« že navdušil dvorano. Pozneje je to navdušenje še stopnjeval zlasti v čudoviti Lajovičevi »Mesec v izbi«. In potem je do kraja koncerta raslo razpoloženje, tako da je pevec moral ponoviti Marxovo »Benečansko uspavanko«. Dermota je s svojim središnjim koncertom dokazal izredno glasovno kultiviranost, katere specialiteta je še sijajno izdelani falzet. Ta kultiviranost, združena z velikim invencijskim talentom, daje njegovemu petju dokončno znamenje zrelosti in velikega svetovnega formata. Barva njegovega glasu pa je — kakor smo se sredi koncerta pričeli — v resnici kakor nalašč napravljena za Mozartova dela. Škoda, da takšnega pevca Ljubljana ne more obdržati v svoji sredi.

Pri klavirju je Dermoto spremljala njegova soproga, ga. Hilda Dermota. Tako sijajne, kongenialne, v vsakem pogledu dovršene spremembe v Ljubljani že dolgo časa nismo slišali. V vsej delikatnosti se je zlasti razodela v Gluckovi »O del mio dolce ardore« in v Lajovičevi »Mesec v izbi«.

Občinstvo je oba umetnika sproti nagrajovalo z navdušenim plaskanjem. Ob koncu pa se kar ni hotelo raziti, tako da je Dermota moral dodati še celo vrsto pesmi, kar je storil rade volje.

Nad 200 milijonov in pol lani vknjiženih

Rekordne vknjižbe posojil - Realne eksekucije zaradi davkov - Izbrisana posojila

Ljubljana, 16. januarja.

Zemljiškoknjižni urad okrajnega sodišča, ki sedaj združuje že več let zemljiško knjigo za mesto Ljubljana, ki je poprej spadala v pristojnost okrajnega sodišča, in zemljiško knjigo okrajnega sodišča, ki jo je vodilo od stare dobe, od najmanj 1871. leta, ko je bila uvedena nova zemljiška knjiga, nam kaže prav zanimivo gospodarsko stanje prestolnice Slovenije in nje okolice. Je dejansko zemljiška knjiga dober gospodarski barometer, ki nam pokaže, kdaj so na denarnem trgu dobre, procvitajoče in velik razmah obsegajoče prilike in kdaj nastopajo stiske. Lani konec avgusta do oktobra je bila prva stiska za denar, ljudje, ki so skušali nakupovati različna posestva, niso mogli takrat popolnoma kriti kupnin in so se zato kupčije dostikrat razdrle prav zaradi pomanjkanja gotovine. Oktobar je prinesel veliko olajšanje in gotovine je bilo dovolj na razpolago. Ljudje so zbirali svojo gotovino, naloženo po raznih denarnih zavodih, in začeli naglo nakupovati posestva, hiše, vile in zemljiške parcele v okolici. Na zemljo so bili kakor obsedeni. Mnogi niso imeli dovoljnih sredstev za nakup hiš in zemljišč, pa so dobili primerno kritje pri denarnih zavodih.

Prav zanimivo gospodarsko sliko nam kažejo vse vknjižbe posojil in kreditov, ki so bili lani vknjiženi na razne nepremičnine, ležaje v mestu in okolici. Podjetni meščani in okoličani so rabili večja posojila, da so mogli razširiti, dvigniti in organizirati različna svoja podjetja. Okoliški kmetovalci niso rabili večjih posojil. Izposojeval si je le manjše vsote, da je kril razne obveznosti, davke in druga bremenja. Delavec je dostikrat rabil posojila, da je dokončal in olepšal novo zgrajeni domek. Zavodi so jim dajali primerna posojila, ki so odgovarjala vrednosti nove stavbe.

Pri zemljiškoknjižnem uradu je bilo lani podanih 2.164 zemljiškoknjižnih predlogov za vknjižbo posojil in kreditov v skupnem znesku 203.575.886 din. Pač čedna vsota! Oktobar je glede posojilnih vknjižb dosegel rekord, ko je bilo vknjiženih pri 149 nepremičninah 40.519.464 din. Podatki od avgusta dalje so zanimivi. Avgust izkazuje 193 predlogov za 24.412.726 din, september 98 predlogov za 9.078.233 din, oktober 149 predlogov za 40.519.464 din, november 203 predloge za 12.477.680 din in december 193 predlogov za 13.513.587 din. Za druge mesece smo podatke objavili že poleti.

Mnogi upniki, zlasti državni zaklad za davke, so se za svoje terjatve vknjiževali zadnje mesece na razna posestva za večje terjatve in davčne zaostanke. S prislino osnovo zastavne pravice ali kratko za realno eksekucijo so bile vknjižene razne terjatve in sicer: avgusta 47 predlogov za 3.198.356 din, septembra 47 predlogov za 374.773 din terjatve, oktober 40 predlogov za 929.677 din, novembra 81 predlogov za 654.240 din in decembra 109 predlogov za prislino vknjižbo 1.370.133 din. Od avgusta do konca leta 1939. je bilo od strani državnega pravnomočja na korist državnega zaklada kraljevine Jugoslavije podanih nad 100 predlogov za prislino vknjižbo zastavne pravice glede neplačanih davkov v skupnem znesku 780.507 din. Oktobra je bil vknjižen na neko nepremičnino v mestu najvišji davčni zaostanek 403.277 din. Splošno je bilo lani vknjiženih do 2.500.000 din

na korist državnega zaklada za neplačane davke.

Močno so bile lani obremenjene razne nepremičnine s posojili in terjatvami, na drugi strani pa je bilo mnogo razbremenitev, ko so se brisali prav stari dolgi v avstrijskih goldinarjih, kronah in večidel v dinarjih. Lani je bilo na raznih mestih izbrisanih do 75.340.600 din posojil in dolgov. Od avgusta do konca leta je bilo podanih v zemljiški knjigi 324 predlogov za izbris raznih vknjiženih posojil v znesku 38.483.756 din, 128.443 K in 7.170 fl. Najvišja vsota je bila lani izbrisana v znesku 500.000 dinarjev.

Zemljiškoknjižni urad izkazuje za lansko leto prav zanimivo, poučno in veliko poslovno bilanco. Značilno je dalje, da je bilo lani mnogo manj dražb raznih posestev v mestu in okolici, kakor pa predlanskim, ko so dražbe dosegle vrhunec.

Železniški promet v Sloveniji precej izboljšal

V Sloveniji so včeraj bili popoldnevi prav sončni, jasni in razmeroma topli, tako da so se začele v potokih in rekah tajati ledeno skorje. Od sredi, ko je bila dosežena najvišja temperatura v Ljubljani — 3,3 stop. C, po mnogih krajih pa se je živo srebro v toploti dvignilo celo za 1 stop. nad ničlo. Stanje glavnih voda je še vedno pod normalo, toda zaradi odnehanja mraza se je njih stanje dvignilo za nekaj cm. Čez noč je nastal bistven preobrat in je mraz začel zelo odnehati v Sloveniji. Jutranja temperatura se je namreč prejšnjim dnem zelo dvignila. Prav zanimivi so temperaturni pojavi v okolici Ljubljane. Pri elektrarni Česenj v Taenu pod Šmarno goro, kjer je veliko zatišje, je znašala najnižja jutranja temperatura — 9 stop. C (včeraj še — 13 stop. C). Pri transformatorski postaji v Črnučah, ki je na odprtem prostoru, je bila najnižja temperatura davi — 15 stop. C. (prejšnji dan — 19 stop. C). Transformatorske postaje v Velenju in Mežici pa so davi javile ugodnejša poročila o dviganju temperature. Velenje je davi zaznamovalo le — 4 C, Mežica pa — 9 C. Ljubljana ima splošno — 11 C, v zatišju pa je bilo le — 7 C.

Letošnji januar nam je prinesel hud mraz, ki je prihajal iz ruskih step in sibirskih nižin. Dočim zaznamuje danes Slovenija dokaj zmerno, znojljiv mraz, pa javljajo nekateri kraji z juga o nastopu hujšega mraza, ki zelo ovira železniški promet. Zagreb na pr. je zaznamoval davi — 16, Sarajevo pa celo — 23 stop. C.

Po prvih vremenskih poročilih, ki so prispela iz raznih glavnih železniških postaj, je davi znašala jutranja temperatura med — 3 do — 13 C. Rakek je javil — 3 C, Kočevje — 12 C, Dravograd — 13 C. Tržič je imel — 4 C.

Železniški promet se je v zadnjih 24 urah močno izboljšal. Mednarodni in domači brzovlaki so prihajali v Ljubljano z mnogo manjšimi zamudami, kakor pa ostale dneve mraza. Orientekspres je zaznamoval do Ljubljane samo 36 minut zamud, ko je imel pred dnevi kar 3 ure. Belgradski dopoldanski brzovlak ima 50 minut, brzovlak iz Bukarešte pa 42 minut zamude. Drugi vlaki so imeli še manjše zamude.

Ljubljana od včeraj do danes

Ljubljana, 16. januarja.

Včeraj je mraz nenadoma močno odnehal. Popoldne je termometer kazal celo samo dve stopinji pod ničlo! Davi pa je mraz spet narasel, tako da smo imeli ob sedmih zjutraj kar deset stopinj pod ničlo. Nebo se je začelo nekam mračiti, in ni dvakrat reči, da ne bi že v kratkem utegnili dobiti spet malo »bele sipe«.

Dva avtomobila sta trčila

Na Miklošičevi cesti, tam, kjer jo seka Tavčarjeva ulica — pri trgu Kralja Petra — rado večkrat pride do kakšnih nesreč. Ena taka reči se je zgodila tudi včeraj dopoldne okrog pol enajstih.

Ob tem času je iz smeri od hotela »Union« proti koldvoru privozil tovorni avtomobil, ki je nosil številko 2-661. Avto je vozil, kakor se spodobi, zmerno. Iz Kolodvorske ulice pa je privozil prav ta čas drug tovorni avtomobil, ki je nosil številko 2-115. Šoferja, ki sta imela svoji vozili sicer popolnoma v oblasti, nista mogla preprečiti trčenja. Drugi avtomobil se je zadel v prvega ter ga poškodoval na desnem blatniku. Škoda je majhna.

Na cesti so ga napadli

Zadnje dni so v ljubljanski bolnišnici spet sprejeli lepo število pomoči potrebnih. Zdjaj je število letošnjih obiskovalcev že preseglo 1500.

Nestanovitno vreme je krivo, da je v našem mestu mnogo ljudi obolelo za nerodno boleznijo, gripo. Ta reči je sitna in se je ni lahko iznebiti. Nekateri nasvetujejo zoper njo vroč lipo čaj, drugi kuhano peso, tretji brinovec. Receptov je nič koliko, pomaga pa noben ne prav posebno. V bolnišnico so morali doslej sprejeti že večje število pacientov, ki se jih je lotila ta bolezen.

Kronika nesreč in poškodb ni bila posebno obilna. Le nekaj možakov, ki so imeli smolo

Keres prepričevalno porazil Euwe-ja

Šahovski dvoboj med bivšim svetovnim prvakom, Holandcem prof. dr. Euwe-jem in mladim estonskim velemojstrom Keresom, ki se je začel že na sveti večer, je zdaj končan. Velemojstra sta odigrala 14 partij, kakor je bilo med njima dogovorjeno, in sicer po raznih holandskih mestih. Prav za prav je to šele prvi del njunega dvboja, kajti svoj čas je bilo napovedano, da bosta igrala polovico partij na Holandskem, drugo polovico pa na Estonskem. Ker dozdej še ni bilo poročil, da bi bila velemojstra ta svoj dogovor spremeni, bosta potemtakem odigrala v doglednem času še ostale partije in sicer na Estonskem.

Izd dvoboja na Holandskem je v nekem oziru precej presenetljiv, ker je prinesel za Euwe-ja in za holandsko šahovsko javnost razočaranje. Holandski šahisti so bili namreč — najbrže z dr. Euwejem vred — trdno prepričani, da bo zmagoval temeljito Euwejevo teoretično znanje. Toda tega, kakor se je prav zdaj lepo pokazalo, ne manjka tudi Keresu, ki pa ima poleg tega še skoro nenadkriljiv kombinatorski duh. Njegova igra je skoro na las podobna Aljehinovi, borbeno, polna mladostnega ognja in duhovitih domislic, ki jih tudi najizvrstnejši šahisti težko zasluži, igra polna skrbno prikritih pasti, na katere se mora nepredvidni igralec brezpogojno vjeti. Krivico bi bilo trditi, da vsega tega Euwe nima. Pač, ima, toda on je eden tistih, ki se takšnih fines menja tudi sam preveč boji, ker jim premoča zapupa, zato pa se raje zanaša bolj na matematično preračunano igro. Toda tudi pri takšni igri

pri izvajanju belega športa, je bilo sprejetih v nego.

Ponoči so pripeljali v bolnišnico Antona Bolho, brezposelnega delavca iz Iške vasi. Bolha je bil hudo potolčen povsod po životu, najtežje poškodbe pa ima po glavi. Nekaj se je bil moral zameriti nekim ljudem, ker so ga ponoči pričakali na cesti in ga obkolili tako hudo, da je moral biti prepeljan v ljubljansko bolnišnico. Za ljudmi, ki so napadli Bolho, pa je že začela nemudoma poizvedovati ljubljanska policija, ki je nepridiprave in hudobneže že včeraj izsledila. Zdjaj preiščujejo o svoji hudobiji v policijskih zaporih.

Rezervni častniki so poslušali generala Rupnika

Snoči se je v »Zvezdic« nabralo izredno številno poslušalstvo. Ljubljanski rezervni častniki so prišli poslušati predavanje našega odličnega generala, rojaka g. Rupnika, ki je govoril o metodah in načelih, ki so vodila graditelje velikih obrambnih sistemov. Za tehtna izvajanja so poslušalci odličnega predavatelja nagradili s krepkim aplavzom.

Električni tok v Spodnji in Zgornji Siški

Opozorilo odjemalcem električnega toka v Sp. in Zg. Siški. Ker je mestna občina ljubljanska odstopila od pogodbe z Električno zadrugo za Sp. in Zg. Siško, mestna elektrarna opozarja vse odjemalce, zlasti pa člane Električne zadruge za Sp. in Zg. Siško, da bo ves porabljeni električni tok od 16. januarja 1940 dalje računala po istih cenah, kakor svojim odjemalcem v mestu, torej po 5 din za razsvetljavo in po 2,50 do 1,25 din za moč, padajoče z višino obratnih ur. Odjemalci, ki ne bi bili s to ceno zadovoljni, naj v roku dveh dni sporoče mestni elektrarni, da niso več odjemalci električnega toka.

Sumljiva smrt dveh otrok

Maribor, 15. januarja.

V mrtvašnici pokopališča na Pobrežju imajo danes dva mala mrljčka, ki sta umrla sumljive smrti, tako da je državno tožilstvo pri obeh odredilo obdukcijo. Prvi primer se je pripetil na Pobrežju. Orožniki so izvedeli, da sta zakonca Friderik in Frančiška Vauhniki v soboto popoldne odšla na obisk k sorodnikom v Počehovo. Doma sta pustila v sobi 1 mesec starega dojenčka Silva v košari s steklenico mleka in cuclem. Vrata sta zaklenila za seboj, ključ pa sta pustila hišni gospodinjki Stefaniji Majcen, ki je obljubila, da bo na otroka pazila. Ko pa je Majcnova v nedeljo zjutraj prišla v stanovanje Vauhnikovih, je bilo dete že mrtvo. O tem ni obvestila oblastev. Orožniki in mrtvooglednik so ugotovili, da je otrok vse onesnažen in da ima na ustih sumljive pene. Ker je bilo dete poprej zdravo, je najbrže umrlo zaradi zapušenosti in hudega mraza. Starša sta prišla šele v nedeljo popoldne domov ter izvedela za smrt otroka. Vsekakor je več kot lahkomišelnost, da grede starši za dva dni od doma, otroka pa pustijo tujim ljudem na skrb v tem strašnem mrazu, pri katerem bi v nezakurjenem prostoru zmrazil še odrasel človek, kamoli majhno dete, ki si

ne more pomagati. — Drug primer se je zgodil na Ruški cesti 29, kjer je umrl 4 mesece star nezakonski Oton Valand. Mestni fizikar je dogodek prijavil državnemu tožilstvu, ker domneva, da je vzrok smrti — zanemarjena nega. Obdukcija je ugotovila, da je otrok umrl zaradi gnojnega vnetja podbrušnice in zaradi splošne sepe. Mrti pa kljub boleznim ni pokliceal zdravnika.

Jezik ji je primrnil k mostni ograji

Črnomelj, 14. januarja.

Hud mraz se drži tudi v vsej Beli Krajini in kar noče odjenjati. Vse vode so zamrznjene. Oni dan je bil ta mraz vzrok tudi nenavadne, pa vendar redke nesreče. V soboto je bla hčerka mizar-skega mojstra Klemenca čez most. Vsa mostna ograja je bila pokrita s skorjo ledu, povrhu pa se je nabralo še ivje. Kaj je otroka zvalilo, da si je zaželel mraz tudi pokusiti, ne vemo. Deklica je pristonila jezik k ograji, toda že koj ji je jezik primrnil k ograji. Dekle si ni znalo pomagati. Kričati je začelo, kar je moglo, kljub negibnemu jeziku. Prihiti so ljudje, prinesli toplo vodo in začeli tajati led. Kmalu je led popustil, vendar pa se je deklici koža na jeziku preveč sprijela z ledom in se je od jezika odtrgala. Drugega hudega ni doživela. Bržkone pa posledje ne bo več poskušala mraz in led tudi okušati.

R. Cantel:

Torpedi na petrolejsko ladjo...

Resnični prikaz

»Garet, pojdi tu dol s pilotekim zemljevidom, izbrala bova za nas pot izven tistih predelov, koder ponavadi plovejo ladje. Službenim častnikom bosta dali navodilo, naj se takoj umaknejo, če bi na obzorju zapazili dim. To navodilo je strogo in nepreklicno, tudi če bi bilo treba ladjo čisto obrniti.«

»Emiliet« je zapustil obiskovane morskede predele in je zdaj plul izven običajne ladijske poti. Ni rečal nobenega parnika. Brž ko je službeni častnik na mostu zapazil jambor, dim ali sumljivo senco, je petrolejski parnik takoj spremenil smer ter bežal, da bi se ognil srečanju.

Nikdar ni sumljiva senca vstrajala in je najbrž tudi ona želela, da bi preprečila evidenje s kako drugo ladjo. Kdo je mogel vedeti ali je ladja prijateljska, sovražna ali nevtralna?

Vse te begajoče trgovske ladje so bile brez obrambe, tudi proti najmanjšemu topu ali navadni strojici.

Za poveljnika petrolejskega parnika je bilo važno, da pripelje tovor v Francijo, potem pa bodo že kako oborožili ladje za obrambo.

Do tedaj pa je treba uiti nevarnosti,

ki jih je sovražnik gotovo nasejal po morju.

Radialski telegrafist je s čelado na ušesih tesnobno spraševal vsevirje predvojnimi aparati. Vsako minuto bi lahko slišal žalostni klic stiske, S. O. S., ki bi naznanjal smrt tovarišev, napadenih, ne da bi bili utegnili ladjo izprazniti, vsak trenutek bi lahko ujel strašno sporočilo o ogabni zlobni in prevečani zveri — podmornici.

V sobi za zemljevide je kapitan Roche gledal zemljevid Atlantskega morja, ki je bil dan za dnem pokrit z novimi, rdečimi pikami. Te so kazale položaj sovražnih podmornic, ki so jih zasledili in naznanjali po radiu.

Polagoma so bila vsa obrežja Francije je pokrita z rdečim. Druge pike, tu in tam po Atlantskem morju so dokazovale, da je bil napad premišljen in da so bile podmornice že v naprej odpravile na svoje terišče, da bi pri prvem znamenju lahko takoj začele s svojim roparskim in morilnim poslom.

Parnik je že večkrat spremenil pot, da se je oddaljil od področja, na katerem so bili opazili sovražnike. Jutri ponoči bi

ladja priplula do Azorov in tam dobila navodila od francoskega konzulata.

Toda približati se azorski obali je bilo zelo nevarno. Čisto zadržano je sovražnik strahil priateljščica, ker je vedel, da bodo ladje morale v pristanišče, pa naj še tako krizirajo po katerikoli poti.

O tem je jasno pričala navzočnost podmornic, ki so jih videli okrog vseh velikih francoskih pristanišč in na glavnih križiščih pomorskih poti.

Čim bolj so številne morske ptice priletavale na ladjo in naznanjale bližino kopne zemlje, tembolj je bil kapitan Roche v skrbeh. Poveljniškega mostu ni skoraj več zapušal niti podnevi, niti ponoči. Z nočjo so etraže podvojili. Trije pari daljnogledov so brez odhoda raziskovali obzorje ter skušali ugotoviti najmanjši sumljivi obris.

»Periskop zadaj!«

Krik s sporočilom, katerega so se tako bali, je vršel na ladjo mornar, ki je strah na zadnjem jamboru. Podmornica je bila za njimi!

Takoj so se vse oči združile na nakazanem mestu. Kakih pet kilometrov za parnikom je tenak curek pene izdal navzočnost sovražnika, ki se mu ni nič mudilo skriti dolge jeklene palice, svojega očesa, saj je dobro vedel, da epriče te velike trgovske ladje, dvajsetkrat pomembnejše od njega, toda brez vsake obrambe, ne tvega nič.

Poveljnik je zamrmral:

»Skušali mu bomo uiti.«

Prišel je telefon za strojem in sporočil:

»Pritisnite kolikor morate, kolikor morate, kolikor vzdržite stroji. Podmornica nas preganja.«

Prvi inženir si je bil takoj v svesti nevarnosti in je pomnožil silo strojev do nevarnosti. Neznanska sila je začela tresiti ladjo, drhtela je ko jo je bičala silna sprožena moč.

To je bil trenutek, ko naj bi ladja pokazala, česa je zmožna. Zdelo se je, da se parnik zaveda, kaj zahtevajo od nje. Pokorila se je tistim, ki so jo krmarili in krotili. Naskočila je morje ter močno metala od kljuna dve mlečni prog. Zdjaj se je dvigala proti nebu, zdaj se potapljala v tekočini, ki je izginjala pred njo.

Pri tej brzini je »Emiliet« vozil kakih 14 vozlov. Potopljena podmornica tega ni mogla vzdržati.

Sovražnik je uvidel, da izgublja in, da mu bo plen ušel. Ugotovil pa je, da petrolejski parnik ni prav nič oborožen, zato je sklenil vznikniti na površje.

Na poveljniškem mostu petrolejskega parnika so bili vsi daljnogledni naperjeni proti etrašni jekleni ribi.

Nenadno je eden od mornarjev zavpil:

»Vznika!«

Med tem so na poveljniškovo zapoved spravili v delo radio in po ozračju je le-

telo sporočilo, ki je naznanjalo prijateljem in zaveznikom v teh vodah položaj ladje:

»Tu francoski petrolejski parnik »Emiliet«. Vsem ladjam! Lovi nas nemška podmornica. Položaj toliko etopini severne širine in toliko stopinj zahodne dolžine...«

Dvakrat zaporedoma je radio ponovil žalostni klic na pomoč. Nihče ni odgovoril. Celot tisti, ki jih je znamenje stiske ujelo, so imeli zapoved, da ne smejo potrditi prejema sporočila, da ne bi sovražniku izdali svojega položaja. Radialski sporočila, ki izmenjavata dve ladji, omogočata sovražniku, da z goniometrom čisto točno ugotovi od kod prihajajo poročila.

Podmornica je bila zdaj na površju. S parnika so videli, kako njeni mornarji teko po krovu proti topu postavljenem spredaj.

V nekaj trenutkih je bil top pripravljen in s enopu ognja je prvi naboj žvigil proti petrolejski ladji, ki je bila brez obrambe.

Granata je padla v vodo kakih 100 m za ladjo Strel je bil prekratek.

Kapitan Roche je zapovedal:

»Z vsa silo na levo!«

»Emiliet« je skušal pluti v križ kra-

žu, da bi zmešal sovražne merilce,

(Dalje prih.)

Od tu in tam

Za slovo vseh radikalnih skupin v državi se zavzemajo radikali iz Banjaluke. Na svojem sestanku so izrazili željo, da bi se združile vse štiri skupine, katere vodijo Aca Stanojević, Dragiša Cvetković, dr. Lazar Marković in Božidar Maksimović. Poziv in pozdrav so poslali vsem prizadetim veljakom.

Obe zaščitni organizaciji hrvaškega ljudskega gibanja, ki sta delovali že nekaj let, namreč Seljačka zaščita in Gradjanska zaščita, sta prijavili svoja pravila banski oblasti. Ban dr. Subašić je seveda obema organizacijama potrdil pravila in s tem sta organizaciji tudi pravno postali zakoniti. Hrvaški listi so s tem v zvezi dejali, da sta bili obe organizaciji že prej zakoniti, saj je predsednik vlade Cvetković dejal, da sta si ti dve organizaciji sami s svojim delovanjem priborili zakonitost.

Že pet dni je odrezana od ostalega sveta Črna gora. Tam je padel tako visok sneg, da je bil prekinjen vsak promet na cestah. Vsi kraji so ostali brez časopisov in brez pošte. Oblasti so sicer poklicale na delo za odkidanje snega delavce in kmete, toda večini teh ni bilo mogoče kljub dobrim mezdami priti do določenih mest, ker je sneg previsok. Zaradi tega bo trajalo še več dni, preden bo peščica delavcev očistila vsaj glavne prometne zveze. V Južni Srbiji je nekoliko boljše. Tam se je železniški upravi posrečilo očistiti nekaj prog in spet uvesti reden potniški promet. Pač pa je železniška uprava začasno ukinila nekaj vlakov na stranskih progah, ki se cepijo od glavne železniške proge Belgrad-Sarajevo, in pa dva vlaka na progi Slavonki-Brod-Mostar.

Ponarejalca novih petdesetdinarških kovancev so prijeli orožniki blizu Pančeva. Sava Gava je bil že prej znan kot ponarejalec, saj je bil zaradi tega svojega prepovedanega posla obsojen na tri leta robije. Ko jih je prestopil, je sklenil začeti znova ponarjati nove petdesetdinarške novce. Naredil je kalup iz aluminija in točno posnel pravi novce. Izdelal je več kosov, le tega njegovega denarja je bila nekoliko manjša kakor teža pravih novcev. Ker so mu pravikrat prišli na sled zaradi lastne neopredelnosti, je sedaj najel prijatelja brivca in mu izročil deset ponarejenih kovancev, da jih ta spravi v promet. Pa tudi ta mož je bil nepreviden. Začel je v gostilni popivati in plačevati pijaco za druge. Gostilničarju se je le sumljivo zdelo, toda na denarju ni opazil nič sumljivega. Ko pa je brivec pokazal še celo pest kovancev, je gostilničar poklical orožnike misleč, da je brivec denar kje ukradel. Šele orožniki so ugotovili, da so ponarejeni kovanci lažji od pravih. Takoj nato so prijeli brivca in ponarejalca Sava Gava.

Tudi društvo istrskih beguncev »Istra«, ki ima svoj sedež v Zagrebu, se je sklenilo prilagoditi novi politični ureditvi in bo ustanovilo tri zveze z osrednjim sedežem v Zagrebu. Predstavniki zagrebskega društva so stopili v stik tudi s slovenskimi emigrantskimi društvi in so imeli z njimi sestanek v Celju. Pozneje je bil v Zagrebu ponovni sestanek, na katerem so vsi navzočni delegati, tudi oni iz Slovenije, sprejeli smernice bodočega dela »Istre«. V Zagrebu šteje živji okrog 7000 istrskih emigrantov.

Železničarji Hrvatje so se nedavno organizirali v svojem društvu v Zvezi hrvaških železničarjev. Tudi delavci so v tem društvu dobili svojo sekcijo. V nedeljo so ti delavci zborovali v Zagrebu in največ razpravljali o pravilniku za železniško delavstvo. Sklenili so zahtevati ukinitev dosedanjega pravilnika, ker je do železniških delavcev krivičen. Novi pravilnik naj bi izdelala posebna komisija, v kateri bi sodelovali tudi delavski delegati. Delavci zahtevajo dalje avtomatično zvišanje svojih mezd, potem pa še posebno komisijo, ki bo preiskala, pod kako težkimi in nehumanimi pogoji mora delavstvo opravljati svojo službo na železnici. Končno so zahtevali, da se ukine odredba glede nabave plinskih mask, pač pa naj jih delavcem da država sama.

Očeta pijanca sta ukrotila dva sinova v vasi Konstantinovi pri Križevcih. Kmet Dušan Konstantinovič je brezvestno zapravljaj svoje imetje in neprestano popival. Kadar je prišel pijan domov, je pogljal iz hiše svoje otroke in ženo, da se vso noč niso smeli vrniti. Tudi ob najhujšem mrazu se je to ponavljalo. Kolikokrat so morali otroci z materjo prebiti noč v hlevu ali kozolcu. Nazadnje pa je bilo sinovima tega početja zadosti. Bila sta že toliko močna, da sta sklenila očeta izmodriti zgrda. Ko jo je oče sredi noči pijan prilomastil domov in začel izganjati vso družino iz hiše, sta sinova skočila, prijela očeta in ga odnesla ven. Privzela sta ga drevo in ga eno uro polivala z ledeno mrzlo vodo. Ta mrzli tuš je pijanega Konstantinoviča ohladil in ga tudi strelil. Tedaj sta ga sinova spet snela z drevesa, nakar jima je oče obljubil, da se bo odvadil pitja in da ne bo nič več preganjal domačih.

V lovu za vrabci se je zaletel v hišo okrajnega glavarstva v Glini jastrebn. Hud mraz je prisilil ptico roparico, da se je začela držati bližine človeških bivaljših in iskati hrano pač med pticami, ki pobirajo po cestah ostanke hrane. Tako se je jastreb zapodil v tropo vrabcev, ki so pa smuknili skozi okno v pisarno okrajnega glavarstva. Jastreb se je zaletel za njimi, toda v sobi se je zmedel, da so ga prijeli. Zival je bila izredno velika. Čim pa so ga vtaknili v kletko, je jastreb gineval, ker se ni hotel dotakniti nobene jedi, katero so mu dajali. Nekaj dni kasneje je žival poginila.

Velike avtobuse je kupila belgajska občina za svoj cestni promet. Posebna komisija je bila pred dnevi na Reki in si je te avtobuse ogledala. Vsi avtobusi so bili izdelani v Italiji in so bili namenjeni za Turčijo. Zaradi vojne pa so nastopile nekatere ovire, nakar so vozovi ostali v Reki. Ker je italijanska tvrda ponudila ugodne pogoje, je belgajska občina sklenila te avtobuse kupiti.

385 Italijanov se je izselilo pred nekaj dnevi iz vasi Mahovljani pri Banjaluki. To so bile italijanske družine, katere je bila pred šestdesetimi leti naselila avstrijska valda v imenovani vasi. Italijani so kmetovali ali pa bili zidarji. Sedaj so se vsi vrnili v domovino, ker je italijanska vlada pozvala iz tujine vse svoje izseljence, da bi se naselili na poljih v Južni Italiji, katera so pridobili tam z izsuševanjem. Italijani so vzeli s seboj le obleko in nekaj denarja, ostalo pa so pustili pri nas. Vse so prodali, svoj denar pa bodo dobili pozneje po posebnem dogovoru med našo državo in Italijo.

Skrb za ceste na severni meji

Preračun mariborskega cestnega odbora znaša 5 in pol milijona

Maribor, 15. januarja.

Danes je bila preračunska skupščina mariborskega okrajnega cestnega odbora. Vodil jo je načelnik Fr. Zebot, ki je pozdravil oba okrajna glavarja: dr. Šiško in Eileta ter mariborskega župana dr. Juvana, nato pa je v obširnih obirih poročal o delu okrajnega cestnega odbora v lanskem letu.

Okrajni cestni odbor Maribor je v letu 1939 vzdrževal 348.572 km banovinskih cest, 75.248 km subvencioniranih cest in 2888 km dovoznih cest na žel. postaje, torej skupaj 408.708 km cest. Za vzdrževanje banovinskih cest v letu 1939 je porabil 1.886.662 din, tako da stane vzdrževanje 1 kilometra banovinske ceste 5271 din.

Za vzdrževanje subvencioniranih cest se je porabilo 265.725,40 din, za vzdrževanje dovoznih cest p. žel. postajam pa 7.125,25 din. Pri obeh teh dveh vrstah javnih cest se je porabilo le za nabav gramoz in nekaj za mezde delavcev.

Na obstoječih cestah je še mnogo prometnih ovir v obliki preozkih in nepreglednih mest ter prestrih vzponov, ki se tudi v letu 1939 niso mogli odstraniti. Promet ovirajo tudi stari mostovi in propusti, ki so večinoma zgrajeni nestrokovnjaško in imajo premajhno nosilnost. Leta 1939 je bilo izmenjenih nekaj propustov, veliko pa zaradi pomanjkanja sredstev ni bilo mogoče storiti. Največje delo na cestnih objektih je gradnja mostov čez Ložnico v Pečkah na banovinski cesti II-270 Konjice-Poljčane-Majšperg, ki so ga pričeli v letu 1939 graditi.

Da se cestno vzdrževalna dela povenijo in racionalizirajo, je odbor nabavil nov drobilec, ki stane 150.000 din, cestni valjar, h katerega nakupu je prispeval cestni odbor 92.000 din, dalje nov tovorni avto, ki stane 260.000 din. Nadalje so pričeli graditi skladišče in garaže cestnega odbora, za kar so predvideni stroški 500.000 din.

Z novim preračunskim letom 1940-41 se bo

delokrog mariborskega okr. cest. zastopa precej spremenil. Dve najvažnejši cesti, ki sta zadajali zaradi težkega vzdrževanja tudi največ skrbi, sta postali državni in ju bo vzdrževala država. Sta to cestni zvezi Pesnica-Gornja Radgona in Maribor-Dravograd. Za vzdrževanje in za gradnjo cest predvideva okrajni cestni odbor v prihodnjem letu 5.624.172 din izdatkov. Od tega bo šlo za vzdrževanje banovinskih cest 2.008.415 din. Za nova cestna dela pa je predvideno: na občinskih cestah Breznica-Sv. Križ 340.000 din, Ruše-Fala 190.000, Zice-Sv. Ana 150.000 din, Selnica-Murski dvor 20.000 din, Ruše-Sv. Arah 40.000, Sv. Rupert-Hrastovec 30.000, Marija Snežna-Sv. Jurij 20.000, Venčesl-Kacenek 10.000, Sv. Jakob-Poljčka vas 25.000, priključek banovinske ceste k Sv. Arah 40.000, Križni vrh-Laporje 10.000, Hum-Zimica 20.000, Duplek-Korena 20.000 din, za novi most čez Pesnico pri Sv. Juriju 30.000 dinarjev. Za gradnjo skladišč in garaž se predvideva 150.000 din, za izplačilo anuitet pa 319.344 dinarjev. Preuredila se bo banovinska cesta Maribor-Sv. Peter ter se bo na najožjih mestih razširila. V ta namen se bo porabilo 200.000 din. Z naknadnimi 250.000 din se bodo pričela dela na novi cesti St. Peter-Duplek. To leto se bo končala tudi pohorska cesta Reka-Sv. Arah in bodo znašali še zadnji stroški 800.000 din. Za popravilo banovinske ceste Marenberg-Ribnica-Brezno se bo porabilo 40.000 din za podaljšek zveze k ceršaki tovarni 30.000 din, končala se bo tudi nova cesta Slovenska Bistrica-Oplotnica, za kar je potrebnih 250.000 din in razširila se bo cesta iz Slovenske Bistrice na Smartno pri samem izhodu iz Slovenske Bistrice, za kar predvideva proračun 50.000 din izdatkov.

Redni dohodki cestnega odbora so v proračunu predvideni s prispevkom banovine na 4 milijone 119.950 din. Primanjkljaj se bo glasom skupščinskega sklepa pokrili z 22% davčno dolo.

Določila za prehrano kmetov na Koroškem

Minister za prehrano je izdal končnoveljavne smernice glede živilskih kart za družine, ki se v glavnem same oskrbujejo z živilom.

Samoskrbovalci se delijo v tri skupine. V prvi skupini so kmetije s svojci, užitarji in posli, v kolikor imajo ti pravico na življenjske potrebščine v naturi. Kdor dobiva hrano na kmetiji, spada v to skupino. Glede teh velja načelo, da so preskrbljeni s kruhom, mesom, mastjo, jajci in mlekom. Zato ne dobivajo nakaznic za kruh, meso, mast ali mleko, marveč samo nakaznice za ostala hrana in nakaznice za sladkor in marmelado. Ljudje na kmetiji, ki se trajno ne morejo hraniti in oskrbovati iz svojega, imajo pravico na dodatna živila, vendar morajo svojo potrebo pri pristojnem uradu dokazati in prositi za dodatne nakaznice. — V drugi skupini so osebe, ki redijo ali pitajo živali za lastno potrebo, ki se redno oskrbujejo z divjačino, nadalje oni, ki imajo govedo, teleta, ovce ali svinje za to, da se oskrbujejo z maščobo, in končno vsi, ki gojijo perutnino in so tako oskrbljeni z jajci. — V tretji skupini so bolnišnice in drugi zavodi, ki si za oskrbo svojih ljudi sami pridelujejo življenjske potrebščine in jih oblast priznava kot samoskrbovalce.

Kako se oskrbujejo ljudje na kmetih? — Iz domačega pridelka rži, pšenice in koruze sme porabiti ena oseba v enem tednu skupno 3750 gramov, to je 15 kg v štirih tednih ali 195 kg

v letu. Od doma zaklanih, svinj, goved, telet in ovac se sme doma uporabiti na osebo in teden skupno 1060 gramov mesa in masti, to je letno 65 kg mesa in masti. Teža se računa od mrtvih živali, pri čemer se vračuna 15% izgube na živi teži. Za kolino se sme nadalje uporabiti 5 kg ječmena ali moke. Začimb za kolino je dovoljenih za eno svinjo največ 175 gramov, od teh sme biti največ 75 gramov popra.

Osebe na kmetiji se smejo odjaviti od samoskrbe in zaprositi za mesne nakaznice. Odjava velja lahko samo za določen čas ali pa je trajna. Kolčina domačega mesa ali slanice, ki bi odpadla na to osebo, se seve nato razegne na ostale osebe, ki ostanejo v samoskrbi. Družina pa si z nakaznicami za mast in meso lahko od časa do časa kupi svežega mesa. Vendar pa se od samoskrbe more odjaviti največ polovica družinskih članov. Glede preskrbe z jajci je urejeno tako, da se šteje na osebo ena kokoš-jajčarica.

Kmetom svetujemo, naj sadijo oljne rastline, tako lan, sončne rože, buče in slivno. Letno je predvidenih vobče 4,36 kg olja. Kdor pa prideluje domače olje sam, ga sme letno porabiti 6,5 kilograma. Kmetijam je tudi dovoljeno, da same prajo ječmen ali rž za kavo, vendar morajo v ta namen dobiti posebne nakaznice in dovoljenje. Kdor pravi žitno kavo sam, mora seveda oddati odrezke na karti za kavna nadomestila.

Male - pa zanimive izpred mariborskega sodišča

Maribor, 15. januarja.

»Na okrožnem sodišču v Mariboru so imeli danes dopolne dan malih razprav. Naglo, kakor film, so se menjavali dogodki. Ljudje so prihajali v dvorano pred sodnike kot osumljenci, odhajali pa so večinoma kot obsojenci, pa vsi z manjšimi kaznimi. Najbolj zanimiva je bila še prva razprava, pri kateri so nastopali kot obdolženci in kot pričé sami kaznjenci iz mariborske moške kaznilnice. Zagovarjal se je 29 letni Stefan Novak zaradi telesne poškodbe. Novak služi kazen v moški kaznilnici. Dne 13. februarja lanskega leta je prišlo v oddelku, v katerem je Novak zaposlen, do rabuke. Ostali kaznjenci so Novaku očitali, da jim krade kruh. Ta očitek je Novaka tako razburil, da je pograbil rezilo s skobelnika, katerega je ravno nabrusil in je z njim razparal Francu Firbasu celo levo tisan lica. Prizadel mu je težko poškodbo, ker mu je presekali živce, tako da so Firbasu ohromele mišice na levo. Novak se je zagovarjal s silobranom, dobil pa je za plačilo za svoje dejanje še 3 mesece strogega zaporja, ki ga bo odsedel poleg svoje prejšnje kazni. — Nato je prišel pred sodnike 58 letni ekonom Jožef Lampl iz Ormoža. Njegova zgodba je prav zanimiva. Obtožen je, da je lažno prijavil Marijo Rojs, da se je omalovažujoče izrazila o neki visoki osebi. Lampl je pred sodniki to priznal ter je izjavil, da je storil v razburjenju, ker je Rojsova poprej njega odvajala zaradi hitlerjske propagande ter je nastopila potem proti njemu kot glavna priča, dasiravno sta bila poprej velika prijatelja. Obsojen je bil na 1 mesec zaporja, pogojno na 2 leti. — Kot zadnji je prišel na zatožno klop mlad trgovski pomočnik Franc P. iz Maribora ter se je zagovarjal zaradi očitka, da je poneveril tvrdki Kleindienst in Posch 3600 din vreden pisalni stroj. P. je bil potnik omenjene tvrdke ter je prodajal pisalne stroje. Ko je potem od tvrdke odšel, niso vedeli, da je zmanjkal tudi pisalni stroj. Šele ko je bil ta stroj prodan na neki sodni dražbi, je tvrdka ugotovila, da je to prav za prav njen stroj, ki ji je na tajinstven način izginil. P. je bil obsojen na 1 mesec zaporja pogojno na 5 let.

Po 5 letih so ga prišli zaradi razbojništva

Maribor, 15. januarja.

Orožniki pri Sv. Trojici so izvedeli, da živi pri Sv. Benediktu v Slov. goricah neki Geza Sukič iz Bokrača pri Murski Soboti. Njegovo življenje se jim je zdelo sumljivo, pa so pregledali svoje zapiske za nazaj in res ugotovili, da zasledujejo Sukiča oblasti zaradi razbojništva, ki ga je izvršil pred skoraj petimi leti v Apačah. Dne 10. avgusta 1935 je Sukič v Apačah napadel s kolom posestnika Matijo Lovrenčiča. Napad je izvršil, ko je Lovrenčič spal. Udaril ga je nekakrat s kolom po glavi in po telesu ter mu zadal hude poškodbe, nezvestemu pa je vzel 50 din ter pobegnil. —

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kra	Barometer	sko stanje	temperatura v (°C)	relativna vlažnost v %	Oblačnost v %	Veter (smer, jakost)	Pada-vine m/m	Vrsta
Ljubljana	753.7	-3.3	-10.0	84	10	SE ₁	—	—
Maribor	754.4	1.0	-10.0	80	7	—	—	—
Zagreb	764.9	-1.0	-10.0	90	10	0	—	—
Belgrad	755.2	-2.0	-10.0	90	10	N ₁	—	—
Sarajevo	771.5	-8.0	-2.0	80	10	0	—	—
Vie	765.4	4.0	-2.0	70	7	SE ₁	—	—
Splj	762.5	6.0	0.0	70	6	SE ₁	—	—
Kumbo	755.2	8.0	3.0	80	6	NE ₁	—	—
Rab	760.4	4.0	2.0	60	8	NE ₁	—	—
Luopajarvi	763.5	8.0	4.0	70	6	N ₁	—	—

Vremenska napoved: Porast oblačnosti, nestanovitno vreme. Toplota zraka se bo zvišala. Splošno poslabšanje dosedanjega vremena. Najnižja toplota zraka na letališču — 13.8°C.

Koledar

Danes, torek, 16. januarja: Marcel.
Sreda, 17. januarja: Anton.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 41; mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.
Silvestrovanje na Sp. Jezerskem. Kakor je že poročal »Slovenski dom« o pretepu v znani gostilni v Kokri, ne odgovarja povsem točnosti. Delavca Jakob Malovrh in Jakob Potočnik, oba doma iz Sele nad Skofjo Loko, sta bila v gostilni »Kanonir« na Sp. Jezerskem vinjena v družbi svojih tovarišev. Začela sta se pripraviti zaradi nekkih žensk, pa se je prepil končal s smrtonosnim udarcem. Malovrh, vinjen in hudo razdražen, je pograbil sekiro in udaril po glavi Potočnika tako, da mu je prebil lobanjo. Nesrečni Potočnik je po dveh dneh moral umreti.

Razstava Karle Bulovčeve je odprta samo še dva dni. Naj je torej nihče ne zamudi. Šole in skupine imajo znanen popust. Prostori na razstavi so toplo zakurjeni.

Smrtna kosa. Dne 8. t. m. je umrl po dolgi in težki bolezni Jožef Mramor, pekovski mojster v Ločah pri Poljčanah. Neizprosna smrt mu je pretrgala nit življenja v najlepši življenjski dobi, v starosti 29 let. Lahka mu zemljica!

Dopisovanje s Poljsko. Po naročilu Mednarodnega komiteta Rdečega križa je vpostavljen normalna poštna služba na vsem ozemlju Poljske, bodisi da je okupirana od nemških ali sovjetsko-ruskih oblasti. Zato morajo odslej vsi oni, ki se za to zanimajo, pošiljati pisma in dopisnice v okupirane kraje Poljske naravnost naslovnikom, seveda, če so pisma frankirana z 4 din, dopisnice pa z 2 din. Samo one osebe, katerim so bila poslana pisma ali dopisnice vrnjene z označbo »nepoznane«, se lahko obrnejo na Glavni odbor društva RK, Belgrad, Simina ulica 19, zaradi posredovanja preko Mednarodnega komiteta za dobivanje obvestil o njihovih sorodnikih. Vsebinska pisma in dopisnice naj bo čim krajša. Pisava naj pa bo čitljiva. (Iz pisarne Glavnega odbora RK, A. br. 512 od 10. januarja 1940.)

Ljubljansko gledališče

Drama. Začetek ob 20.

16., torek: Zaprtlo.
17., sredo: Antigona. Red Sreda.
18., četrtek: »Peter Klepac«. Red B.
19., petek, ob 15: »Kozarec vode«. Dijaška predstava. Cene od 14 di nnazvol.

Opera. Začetek ob 20.

16., torek: »Frasquita«. Izven. Gostovanje Zlate Gjunganec.
17., sredo: Traviata. Gostovanje Zlate Gjunganec in Antona Dermote.
18., »Figarova svatba«. Red četrtek.
19., petek: zaprtlo.

Litija

Pred nekaj leti sta bili na steno trafike gospe Cirile Vizlar pri litiskem mostu obešeni dve oglašni tabli, in sicer Prosvetnega društva in Sportnega kluba v Litiji. Ko so jih obešili na steno trafike, sta bili obe tabli popolnoma enaki; razlika je bila le v napisih in v tem, da je bila oglašna tabla Prosvetnega društva za spoznanje manjša. Zdaj pa so šipe na tabli Prosvetnega društva vse pobite; prvotna barva table pa se je morala nasilno umakniti raznim umetniškim rokopolom, med katerimi je najznačilnejši: zveza farških kozlov. Ta »globoki« napis nam prav za prav vse pove. Mi na tem mestu nečemo obdolževati nikogar, ker storila, odnosno storile obdolžuje dejstvo samo! Jasno je namreč, da tega kulturnega dejanja niso storili naši prijatelji, ampak nasprotniki, ki prezirajo in sovražijo vse, kar je katoliško in zavedno slovensko. Mi pa jih po njihovih delih spoznavamo, da vsaj vemo, s kom imamo opravka. Kdor namreč ni z nami, je proti nam, pa naj bo to organizacija ali posameznik, ki stoji na tej ali oni družabni stopnji.

Naročnikom »Slovenskega doma«. Vse naše naročnike vabimo, da poravnajo naročnino za prejšnje leto, če tega še niso storili, in da obnovijo naročnino tudi v letošnjem letu. »Slovenski dom« je naš najboljši katoliški dnevnik, zato je dolžnost vsakega našega naročnika, da naročnino, s katero se naš list vzdržuje, redno plačuje! V vsako katoliško družino mora priti naš katoliški časopis! Kdor bi želel »Slovenski dom« nanovo naročiti, ali poravnati naročnino, to lahko vsak dan stori v trgovini Mahkovec v Mitli.

Brdo pri Lukovici

Preteklo soboto so na farnem pokopališču pokopali g. Ivana Štera, gostilničarja in orožniškega narednika v pokopu. Dne 11. t. m. zvečer ga je zadela kap, ko je bil še vesel v krogu svoje družine. Umrl je v starosti 59 let. Rajni oče zapušta soprogo in štiri nedoletne otroke, katerim je bil skrben vzgojitelj. Na njegovi zadnji poti ga je spremljala velika množica prijateljev in znancev. Pokopni je bil tudi dolgoletni član tukajšnjega Prosvetnega društva, čigar člani so ga v velikem številu pospremili z zastavo na zadnji poti. Naj pri Bogu uživa večno plačilo! Globoko žalujejo rodbini naše sožalje!

V društveni dvorani na Brdu uprizorijo v nedeljo 21. t. m. ob 3 popoldne igralci iz Grobelj pretresljivo dramo v 3 dejanjih »Krvava Španija«. V dramo je polno prizorov iz časa španske državljanske vojne, o divjanju in zločinih komunistične vlade; zlasti se iz mesta Toledo, kjer so se katoličani v močni trdnjavi Alcazar hrabro borili proti komunističnemu terorju. Igra je žela zelo lep uspeh na vseh dosedanjih prireditvah; zato pričakujemo, da v obilnem številu pridete pogledat. Vljudno vabljeni!

Sukič je mislil, da so na njegovo krivdo že zdavnaj pozabili ter je sedaj živel čisto brezskrbno. Orožniki so ga presenetili, ko je spal ter ga aretirali.

Letalski izumitelj Messerschmidt se ni še nikdar peljal z letalom

Bilo je meseca oktobra 1918. Nemški topniški podčastnik Walter Messerschmidt se je vrnil iz vojne, ki jo je Nemčija izgubila, z milijoni drugih brezposelnih in iskal zaposlitve, dela. Po poklicu je bil mehanik. Dobil je mesto tehničnega asistenta v kemičnem laboratoriju podjetja I. G. Farben A. G., v največjem kemičnem trustu, kar jih je imela Nemčija.

Na pot k izumu

Toda kmalu nato je Messerschmidt pustil kemijo ter se podal na pot, ki ga je dovela do novih tehničnih izumov. Stopil je v Kruppove tovarne v Essen kot mehaniški konstruktor. Kljub svojemu delu, je našel še vedno dovolj časa, baviti se s tehničnimi problemi. Noč in dan je mladi mehanik risal, et ubijal glavo s to ali ono novo zamisljo ter ustvarjal... To je delal iz zabave, ker ga je veselilo, ne pa morda iz svoje življenjske potrebe.

Leta 1930 je dal patentirati nov izum letalskega motorja pri berlinskem pristojnem uradu Messerschmidt pa ni bilo na tem, da bi imel od vsega tega gmočno korist. Nikdar ni nikomur pripovedoval o svojih zamislih, načrtih in tujah. Znal je varčevati z denarjem. Vse svoj prosti čas je porabil za to, da je iskal nove dovršenosti in popolnosti pri svojih ugotovitvah. Njegov ustvarjalni duh ni bil nikdar miren in zadovoljen, pač pa je hotel vedno le naprej, k novim ugotovitvam, novim izumom.

Leta 1934, t. j. leto nato, ko je prišel v Nemčijo na oblast nar. socializem, je Messerschmidt poklical k sebi nemška tajna policija »Gestapo« ter ga takole opozorila:

»Vi ste pred svojimi delavskimi tovariši delali opazke proti sedanjim vladim. Držite jezik. Če se še kdaj tako zgodi, vas bom aretirali.«

Majhen hangar — začetek Messerschmidtovih tovarn

Ko se je Messerschmidt vrnil za svojo delovno mizo v Kruppove tovarne, je dobil od ravnatelja pismo, v katerem mu sporoča, da je izgubil službo. Toda ni si dosti prizadeval, kako bo dobil novo službeno mesto. Dvignil je iz hranilnice svoje male denarje in se podal v Stuttgart, kjer je bil tudi rojen. Vzel je v najem mal hangar na letališču v Boeblingenu: To je bil začetek Messerschmidtovih tovarn.

Štiri tedne pozneje je nek polkovnik v letalskem ministertvu v Berlinu že preučeval načrt novega lovskega letala, ki bi lahko dosegel hitrost 500 km na uro, letala vrste »Messerschmidt I«.

Po šestih mesecih je začel Messerschmidt s svojimi delavci delati s polno paro. V Stuttgartu je bila postavljena nova delavnica in potem še druga. Z novim letom 1937 družba Messerschmidt ni imela več potrebe po bančnem posojilu, da zgradi nadzve moderno tovarno v Augsburgu v

blizini največje nemške mehaniške konstruktorske družbe, slovit M. A. N.

Najzanimivejša stvar pri vse mtem pa je, da ta izumitelj, ki mu je Politehniška šola podelila naslov profesorja in celo častnega doktorja, ali kakor se učeni ljudje izražajo, doktorja »honoris causa«, nikdar v svojem življenju ni stopil v nobeno letalo. Odkrival je nove stvari, ne da bi jih bil sam preskušil.

»Heil Hitler!« »Heil Churchill!«

Kakor vsi drugi veliki možje, tako se je tudi Walter Messerschmidt moral boriti s težavami in ovirami, ki so mu jih postavljali na pot. Ni se mogel opirati samo na pripravljala dela prejšnje generacije, kakor na Kruppa, Siemens, Junkersa,

častna, pa težka služba vatikanske švicarske garde

Armada, ki ne potrebuje topov

Plače nimajo, dobe le 85 lir na leto za obleko

Vatikansko Mesto — tako majhna država, pa vendar prva velesila na svetu — ima armado, ki ne potrebuje topov.

Prva oborožena straža, ki jo obiskovalec sreča pri vseh vstopih v Vatikansko Mesto, je tisto, kar je znano po vseh krajih sveta, kar je najbolj znano in v slogu s svetimi prostori — švicarska straža.

Od velikih vhodnih bronastih vrat do Klemen-tinske dvorane, kjer se začnejo stanovanjski prostori sv. očeta, so te zveste papeževе straže, ki predstavljajo najhomogenejšo četo Vatikanskega mesta, vedno predmet največjega občudovanja obiskovalcev.

Papeževa straža je rekrutirana v Švici, v katoliških kantonih, še posebno pa v kantonu Fribourg. Nekateri švicarske družine že dolga stoletja pošiljajo svoje sinove služiti k papežu.

Dolga zgodovina te garde vsebuje več strani blesteče slave. Za njeno ilustracijo zadostuje omeniti nepozabni dan 5. maja 1527, kar nam bo tudi pokazalo duha, s katerim je ta straža prežeta. Ta datum, ki je izbran za vsakoletno prisego rekrutov, spominja na skrajno obrambo Rima, ki jo je bojevala švicarska garda proti četam grofa Burbonskega. Tistega dne so švicarski vojaki s svojim poveljnikom na čelu branili bojno črto med Svetim Duhom in Baziliko Vatikana. Vsi so popadali na bojišče, razen poveljnika, ki so ga težko ranjenega prenesli v cerkev sv. Petra, kamor je že vdrl sovražnik. Izdihnil je pri grobnici tega apostola, medtem ko so napadalne zveri že začele strahovito pleniti po svetih prostorih. Ravno tako blesteče zglede zvestobe, junaštva in pobožnosti moremo pri švicarski straži zabeležiti tudi v najnovejšem času, posebno med Napoleonovim napadom.

Opela in Tyssena. Med sedanjo vojno so se razširili glasovi, da je tudi Walter Messerschmidt, kakor Wilhelm von Opel in Fritz Thyssen zapustil Nemčijo, da bi prišel na varno in se izognil zasledovanjem nemške tajne policije.

To poročilo pa so takoj zatem zanikali, in se je Walter Messerschmidt sam osebno stavil na razpolago tujim časnikarjem, da bi jih prepričal, da je ostal na svojem mestu.

Nek angleški časnikar je nato ljubeznivo povabilo šaljivo odgovoril: »Pred nekaj tedni se je posrečilo dobiti v Augsburgu konec nitke od Walterja Messerschmida.«

»Vrnil sem se iz Italije konec avgusta«, mu je dejal iznajditelj, »in od tedaj dalje se nisem zapustil Nemčiji. Če se hočete o tem prepričati, pridite me pogledat v mojo vilo na Genthnerstrasse v Augsburgu.«

Anglež se mu je zahvalil, nato pa mu zastavil še tole indirektno vprašanje:

»Kaj mislite vi o bliskoviti vojni?« Namesto odgovora na to vprašanje je Messerschmidt vzdihnil: »Heil Hitler!«

Angleški dopisnik pa je brž odvrnil: »Heil Churchill!«, in se poslovil.

Pij X., polkovnik Repond in topovi na strehi

Uniformo švicarjev, vso v rdečih, rumenih in modrih trakovih — barve kraljestva svete katoliške Cerkve — je vpeljal sloviti polkovnik Répond, ki je bil poklican za poveljnika garde pod papežem Pijem X. Polkovnik Répond je prevzel poveljstvo Vatikana kot trdnjave, ki bi se branila tudi v primeru oboroženega napada. Naredil je natančen načrt vatikanskih zidov, določil napadalna in obrambna mesta, pripravil municijo, sestojajo iz nabojev in ročnih bomb in uvedel poljske vojaške vaje po vrhovih Belvedera. Na dan manevrov se je podal poveljevat četam na polje, z daljnogledom čez ramo in torbo, v kateri je imel vojaške načrte.

Manjkali pa so mu topovi in ta nedostatek ga je silno bolel. Tudi če bi jih imel, ne bi v del, kam naj jih postavi. Sledilji je vendar našel edino prapravno mesto — na strehi vatikanske Bazilike, na ogromni terasi ob vzhodni kupoli; odkoder je prekrasen razgled na Rim. Ves navdušen nad to mislijo, je tedaj šel k Piju X. in ga prosil za dovoljenje, da bi smel nabaviti nekaj topov. Dobri in miroljubni papež je pri teh besedah široko odprl oči, in vprašal: »Kam naj bi jih postavili?« »Svetost, na teraso ob vzhodni kupoli,« je brž odgovoril stari vojak. »Čemu naj bi jih pa rabili? Za streljanje?« je vprašal Pij X. Polkovnik je obstal brez besede. Na to možnost najbrž ni bil pomislil. Gotovo ni imel poguma pritruditi odgovoriti. »Ne, sveti oče,« je rekel čez trenutek. »No torej?« je ponovil papež svoje vprašanje, in ga motril s svojim dobrohotnim pogledom, ki je častnika popolnoma vrgel iz ravnotežja. Toda dobri papež ga ni hotel spraviti v še večjo zadrego, ampak se je veselo zasmejal, in s tem je bila avdienta končana.

Tako se o topovih v Vatikanu ni več govorilo. Seveda o topovih, ki bi služili borbi, ne pa o tiših nerabnih, ki je njihovo edino pravo mesto v muzeju, in katere so tri našli pred nekaj leti, ko so kopali temelje za novo poštno poslopje. Te topove si sedaj lahko ogleda vsak. Seveda so jih temeljito čistili rje, na dvorišču vojašnice švicarske garde.

Kakor smo že povedali, prevzemajo švicari stražo pri vseh zunanjih vratih Vatikana, kar je izključno njihov privilegij.

Palatinska častna straža izhaja iz furije straže starodavne »Civilne izbire« in »Varnostne straže«. Zdržili ju je papež Pij IX. 14. decembra 1850.

Največji oddelek je bataljen

Potem ko sta bili omenjeni dve stražni četi združeni, so sestavili novo, izbrancev, ki so obdržali svoje čine, kateri so jim pripadali po starosti. Za bodoke je papež Pij IX. določil, da morajo biti častniki imenovani iz meščanskih, trgovskih in posestniških vrst na predlog prefekta »svetih palač«, podčastniki in stražniki pa iz vrst malih trgovcev. Ta straža je najštevilnejši uniformirani oddelek Vatikana in tvori cel bataljon. Medtem ko vse druge straže prejemajo plačo in pokojnino, dobiva palatinska garda samo 85 lir letno odškodnine za obleko. Nasprotno pa je njihova služba zelo težka. Podvrženi so najstrožji disciplini in v dnevih velikih slavnosti v cerkvi sv. Petra ali za časa velikih sprejemov v Vatikanu, je vsa straža mobilizirana. Njihova služba v teh primerih traja nepretrgano osem ur. To je izredno naporna služba, ker mo-

rajo stražniki stati v kordonih v notranjosti bazilike ves čas, dokler traja slovesnost. Tri ure pred prihodom papeža morajo vedno preprečiti prehod naval množice, ki v ogromnem številu prisotuje svečanostim.

Orožniška straža

Po spravi med Vatikanom in italijansko vlado je dobila veliko važnost orožniška straža. Ta straža, katere služba je bila pred lateranskimi pakti zelo reducirana in omejena zgolj na vrtove Vatikana, se je nenadoma znašla pred odgovornostjo varnostne službe vsega Vatikanskega mesta, ki jo danes opravlja s uniformiranimi, kakor tudi civilnimi uradniki.

Paradna orožniška uniforma — hlače iz bele kožuhovine in izredno visoke črne kape — spominja od blizu na slovito Napoleonovo gardo. Orožniki se rekrutirajo iz italijanskih karabinerjev, prav tako njihov poveljnik. Na ta račun pripovedujejo ljubko anekdoto. Ko je italijanski kralj Viktor Emanuel III. leta 1929 obiskal papeža Pija XI., med prehodom skozi dvorano, kjer so orožniki v paradnih uniformah delali častno stražo, se je nenadoma obrnil na svojega pribočnika, ki ga je spremljal in pokazal s prstom na enega od njih: »Ekscelexca, to je eden mojih.« V resnici je bil to bivši kraljev gardist. Tudi v vse ostale uniformirane vatikanske oddelke ne more biti nihče sprejet, če ni prej odslužil vojaškega roka.

Vatikanski gasilec

Tudi gasilec služijo v Vatikanu že mnogo, mnogo let. Vendar ne more nobeden z gotovostjo trditi, da bi bili kdaj vrli vatikanski gasilec gasili katikoli požar, čeprav imajo vse gasilsko orodje vedno v najlepšem redu pripravljeno za vsak primer.

Služba vatikanske požarne brambe se kaj razlikuje od vseh ostalih podobnih organizacij na svetu. Zdi se, da je gasilska armada Vatikana bolj iz tradicije v službi papeža, kakor pa za gašenje požarov. Kar se tiče njihovega udejstvovanja, je važno vedeti, da je papež Benedikt XV. daroval gasilec svojo sliko, pod katero je napisal: »Zvesti straži požarne brambe Vatikana z željo, da ne sme nikdar pogasiti nobenega požara, ker papež ve, kako bi se ona izkazala ob taki priliki.« Ta slika je še danes izpostavljena v gasilskem poveljstvu, ki je na dvorišču pred cerkvijo sv. Damasa (v kateri je pred kratkim izbruhnil požar, ki so ga pogasili gasilci iz Rima). Vatikanski gasilec brezskrbno kot dobri Rimljani razkazujejo obiskovalcem darovano sliko, ne da bi se dosti zmenili za vtis, ki ga slednji dobijo, ko preberejo vrstice, ki jih je napisal dobri papež.

Radio

Program radio Ljubljana

Torek, 16. januarja: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 11 Soliska ura: Stari svečenik in svetlo (g. Stanko) — 12 Operne uverture (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.05 Poljski koncert Radijskega orkestra — 14 Poročila — 14.15 Radijski šramel — 14.40 Božje razodetje v človeku (g. urednik Fr. Terserjav) — 15 Napovedi, poročila — 15.20 Nac. ura: Simon Jenko, slovenski pesnik (Božidar Borko, urednik, Ljubljana) — 15.40 Objave — 15.50 Gospodarsko-trgovniški pregled (g. urednik Drago Potocnik) — 20 Koncert slovenske narodne glasbe Radijski orkester — 21 Klavirski koncert bolgarske glasbe, igra prof. Pančo Vladigerov — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Vaški umetniki (plošče).

Sreda, 17. januarja: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Izlet v tuje kraje (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.05 Rudolf Pilih igra harmoniko. 14 Poročila — 18 Mladinska ura: A. Adamčič: Knoblehar, zgodovinska igra. (Člani radijske igralne skupine) — 18.40 Stajerski gradovi VI. (g. prof. Leo Petzauer) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Jovan Ristić, državnik in zgodovinar ob priliki 40-letnice smrti (dr. govornik Radoš Bide) — 19.40 Objave — 19.50 Nevidni rastlinski svet (dr. M. Vrabec) — 20 Prenos iz Maribora: Smetana: Ma vlast, simf. ciklus (izvaja orkestralni odsek Glasb. Matice v Mariboru) — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Veseli češki godci in pevec (plošče).

Drugi programi

Torek, 16. januarja: Belgrad: 20.30 Kvartet — 21.50 Vok. konc. — Zagreb: 20 Zbor — 20.45 Laska gl. — Bratislava: 20.15 Mandolino — 21 Ork. konc. — Sofija: 20 Konc. — Bernolunski: 20.15 Sim. konc. — Budimpešta: 19.30 Puccinijeva opera »La Boheme« — Bukarest: 20 Weberjeva opera »Oberon« — Stockholm-Hörby: 20.45 Nar. gl. — 22.30 Bach, Rossini — Trst-Milan: 17.15 Plesna gl. — 21 Opera »Turandot« — Eim-Bari: 21 Simf. konc. — Poste-Parisien: 20.30 Pisan konc. — Sottens: 19.30 Pisan spored.

Sreda, 17. januarja: Belgrad: 20 Opera Zagreb: 20.30 Prenos iz Italije — Bratislava: 20.15 Zab. konc. — Sofija: 19.45 Opera — Budimpešta: 21.10 Violina — 22.10 Vojasak godba — Bernolunski: 20.15 Scarlatti-jeva sonata — 20.30 Ljudska pesem in ples — Bukarest: 20 Ork. konc. — 21.30 Konc. gl. — Stockholm-Hörby: 20 Kabaret — 21.30 Beethovnova skladba — Trst-Milan: 17.15 Violina — 21.40 Simf. konc. — Rim-Bari: 21 Opera »La forza del destino« — Florencia: 21 Leharjeva opereta »Frasquita« — Poste Parisien: 19.25 Pisan večer — Sottens: 20.30 Simf. koncert.

Radovednost je premagala strah. Mlajši so bili bolj pogumni in so se počasi približali na rob gozda. Čudežna bitja na bregu pa niso opazila njihove bližine. Nekateri so pobirali suhe veje in netili ogenj; pripravljali so si kosilo. Niso torej imeli slabih namenov; prišli so na njihov otok, da se odpotujejo, ne pa, da bi jim škodovali. Zato so opazovali postajali vedno bolj pogumnejši in so se vedno bolj približevali. Nekateri so bili že tako srčni, da so prišli izza grmovja in s kratkimi klici skušali zbuditi pozornost novodošlecev. Ti so jih konečno opazili; a niso se premaknili s svojih prostorov, ampak so divjakom namigavali, naj pridejo bliže. Ti pa si še niso upali približati se.

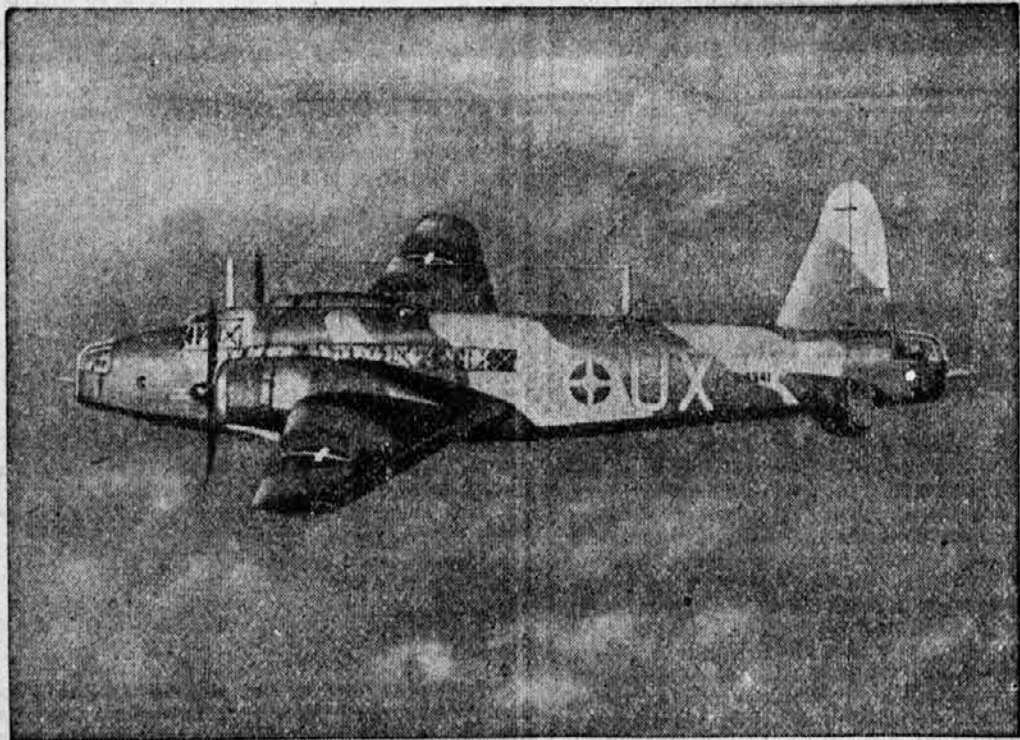
Kristof Kolumb je vstal in se počasi bližal goščavi. S kretjami in ljubeznivim glasom jih je skušal prepričati, da naj se ne bojijo tujcev.

Med najbolj pogumnimi je bila tudi neka ženska. Ta se je prva približala admiralu. Vodila je za roko dva otročiča, katerima je prigovarjala, naj se še bolj približata prijaznemu možu z zlatimi lasmi. Dala eta se pogovoriti in se trepetajoč in s široko odprtimi očmi približala neznanecu. Ta pa ju je ljubeznivo pobožal po temnih glavicah, nato pa je ešel v žep in jima pokazal dva majhna zvončka. Dal je vsakemu enega in jima s kretjno dopovedal, da jih smeta obdržati.

Zena je objela svoja malčka in jima velela, naj se zahvalita. Tudi ona je dobila darilo. Dobri duh z zlatimi lasmi ji je podaril niz steklenih biserov in ji s kretjami dopovedal, da naj si jih obesi okoli vratu.

Mati se je z otrokoma vrnila v gozd, kjer so vsi občudovali prelepe darove. Led je bil prebit. Cela truma divjakov je prišla iz gošče, obkrožila admirala najprej v eposljljivi razdalji, kmalu pa je radovednost premagala strah. Občudovali so njegovo visoko postavbo in lepo obleko. Opazovali so njegove bele roke in jih primerjali s svojimi. Dotikali so se njegove brade, ki je bila poraščena, nato pa so tipali svoje gladke obraze.

Kolumb se je smehljaj in pustil, da so ga otipavali. Ko so napasli svojo radovednost, so nekoliko odstopili in ga nekaj vprašali v svojem jeziku. Po njihovih kretjih je razumel, da hočejo vedeti, odkod prihaja. Pokazal jim je v smeri proti vzhodu, a oni so zmajevali z glavami in kazali proti nebu, češ, da je prišel z neba z osimi čudnimi pticami, ki so stali tam zunaj na morju.

Angleški najmodernejši bombnik vrste »Cickert-Wellington«.

DVE BEATRICI

»Razumam. Gotovo jih je presenetil naš prihod in niso imeli časa, da bi se oblekli.«

Damjan je umolknil, ker mu je nekdo prijateljsko položil roko na ramo. Okrenil se je in uzrl admirala. Bil je prav on, s smehljajajočim obrazom; škrlatast plašč mu je pokrival ramena.

»Moji rojaki so danes dobre volje?« je dejal ljubeznivo

»Da, gospod, in kdo bi ne bil?« je odvrnil Damjan

Admiral se je nasmehnil in šel naprej. Govoril je z njima v svojem materinem jeziku. Tudi vse druge mornarje in častnike je nagovoril tisto jutro. Za vsakega je našel prijazno besedo. Ker so bili njegovi mornarji različnih narodnosti, je govoril z vsakim v njegovem domačem narečju. Saj je prepovedal že toliko dežel in znanje raznih jezikov, je bila ena izmed njegovih neštetihi odlik.

IV. poglavje.

Sonce je že vzšlo, ko je admiral ukazal vreči sidra in epustiti čolne v morje. Mornarji so z največjim veseljem in z veliko nestrpnostjo izvršili njegovo povelje.

Kolumb je prvi stopil v čoln; častniki so mu sledili. Tudi mornarji so se vkrcali v ostale čolne. Na ladih je ostala le nekaj mož

ladje »Santa« in ostalih dveh španskih vla-

ku. Častniki in čolndove, ki so idovito mirno;

ho. Tudi čast- se prevzela, ko rikrat poljubil častnostjo zahva-

Nato pa je admiral zbral okoli sebe častnike in oba kapitana ter z mečem v desnici in zastavo v levi molil na glas molitev, katero je za to priliko sam sestavil:

»Vsemogočni, večni Bog, ki si s svojo svetlo Besedo ustvaril nebo in zemljo, blagoslovljeno in slavno bodi Tvoje ime, hvaljeno bodi Tvoje veličanstvo, ker si izbral svojega nevrednega služabnika, da po njem tudi ta novi svet spozna Tvoje presveto ime.«

»Amen!« so odgovorili častniki.

Po končani molitvi je admiral zasledil drog zastave v zemljo, dvignil meč in nato vdrl z njim ob tla, v znak, da je ta otok last španskih vladarjev. Dal mu je ime San Salvador.

Nato je podpisal listino, katero mu je prdložil kraljevi notar, ki je spremljal ekspedicijo. S tem podpisom je postal podkralj novega sveta. Takoj nato so mu častniki prisegli zvestobo.

Po končanih formalnostih, so se mornarji in častniki smeli predati veselju, ko so po tolikem trpljenju in strahu mogli uživati krasote nove dežele. Vse moštvo je smelo na suho, a morali so biti oboroženi in se niso smeli preveč oddaljiti od obale.

Nepozaben je bil trenutek, ko so vsi mornarji stopili na suho. Skakali so od veselja in obenem jokali. Približali so se admiralu, ki jih je opazoval, naslonjen na drevo. Nekateri so mu poljubljali roke, drugi so mu objemali kolena; vsi so mu navdušeno vzdikali in ga poveljevali. In prav ti ljudje so ga še pred nekaj dnevi hoteli vreči v morje!

A kaj so bili na pol oblečeni ljudje, katere je Kozma videl z ladje? Prej so bili na bregu, ko so se prikazale ladje, ki so kakor temne pošasti z belimi peruti plule po morju. Ko pa so se pošasti ustavile in sta iz vsake izmed njih ekočili dve manjši pošasti, ki so se naglo bližale bregu, tadaj so se radovedno prestrašili in zbežali v goščavo, kar so jih nesele noge. Ko so si nekoliko opomogli od strahu, so pogumnejši splezali na drevesa in poročali ostalim, da so se pošasti približale bregu in da so iz njih izstopili čudni ljudje v pisanih oblekah. Videli so, da so to, kar so v prvem strahu smatrali kot pošasti, bili čolni, ki pa so bili mnogo večji od njihovih.

A kaj so delala ona čudovita bitja na obali? Kaj so pomenili drogi, na katerih so viseli kosci blaga in katere so oni čudni ljudje držali v rokah? Zakaj so vsi poklekli okrog enega izmed njih, ki je bil ognjen s škrlatnim plaščem? Zakaj so dvigali roke k nebu? Ali so na ta način klicali dobre duhove? Toda ali ni bil oni mož z zlatimi lasmi dobri duh, ki je prišel iz nebes?